

Cizí texty v Prometheových játrech

Jakub Říha

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.

Foreign Texts in Prometheus's Liver

Litikon, 2025, Vol. 10, No. 1, pp. 15-22

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2924-0211>

This article examines Jiří Kolář's approach to foreign texts in his poetry collection *Prometheus's liver* (1950). By extensively quoting and adapting external sources, Kolář challenges traditional notions of authorship and blurs the lines between original writing and borrowed material. Special attention is given to his transformation of Zofia Nałkowska's short story and an excerpt from Josef Škvorecký's early prose. Drawing on archival research, the article also discusses Kolář's collaboration with Jiří Kotalík in translating T. S. Eliot's *The Hollow Men*. Taken together, these examples demonstrate how *Prometheus's liver* marks a pivotal shift in Kolář's development and contributes to the evolving cultural and literary landscape of early communist Czechoslovakia.

Keywords: Jiří Kolář, *Prometheus's liver*, authorship, epigraph, translation, T. S. Eliot, *The Hollow Men*, Zofia Nałkowska, Josef Škvorecký

Úvod

Básnická kniha *Prometheova játra* Jiřího Koláře, napsaná v roce 1950, tvoří v autorově literárním díle významný předěl: z jedné strany se v ní dovršují a završují principy Kolářovy tvorby ze čtyřicátých let (variací, deník), na druhé představuje první krok v novém uměleckém hledání, spočívajícím v narušování tradičního pojetí autorství, resp. umělecké tvorby.

Kolářův básnický výraz se od prvopočátku utvářel na dotek s cizím textem. Významnou a doposud soustavně nezpracovanou oblastí jsou mota, jimiž se Kolářovy sbírky ze čtyřicátých let hemží. Počínaje Kolářovými opulentními juveniliemi (próza *Rudý havran* je vybavena více než čtyřiceti moty) přes hojně vybavené sbírky válečné po střídmejší poválečné texty. Osamoceně v tomto ohledu stojí Kolářova prvotina *Křestný list* bez jediného mota. Jakkoli interpreti Kolářovy poezie mota s oblibou citují a vycházejí z nich, podrobněji se touto praxí, jež svou masivností nemá mezi básníky Skupiny 42 obdoby,¹ nikdo nezabýval: víme málo nebo nic o původu mot (zejména o jejich originálním kontextu), o jejich funkci i místě v tvůrčím procesu, natož o proměnlivosti toho všeho v čase.

¹ Ve zkratce: oproti abundanci mot u J. Koláře stojí jejich absence u Josefa Kainara a Jiřiny Haukové a jejich střídmost u Ivana Blatného (nejvýš čtveřice mot u *Variací* ze sbírky *Tento večer*).

Cizí texty u J. Koláře nezůstávají na prahu (srov. Genette, 1987), ale postupně se vlamují do textů vlastních, jako je tomu např. ve skladbě *Kořist a dravec* ze sbírky *Limba a jiné básně*, jejíž první část je tvořena výsekem partitury dechového sextetu *Mládí* Leoše Janáčka (srov. Červenka, 1991, s. 165–166). Děje se tak ale především v deníkových knihách z druhé půle čtyřicátých let, jejichž záznamy se vůči cizímu textu staví jako propustnější. V prozaické části deníkového diptychu *Dny v roce / Roky v dnech* jsou citáty zprvu zasazeny do autorova komentáře či výkladu (16. února báseň A. V. Lugovského, 19. listopadu J. Anouilh, 20. března G. K. Chesterton, Ch. Baudelaire, J.-A. Rimbaud, S. Mallarmé, A. I. Gercen, F. M. Dostojevskij), až záznam z 4. ledna je cele vyhrazen úryvku z novely *Lstivá zima* Anaïs Ninové.²

Obdobně J. Kolář postupuje v deníku *Očitý svědek*, kde různými způsoby integruje oběžník Svazu československých spisovatelů (23. únor), úryvek stati Alexandra Fadějeva *Úkoly literární teorie a kritiky* z revue *Kytice* (28. únor), báseň zaslanou Jiřím Weilem (10. březen), sloupek *K dopisům v RP* z Rudého práva z 18. června (19. červen), výroky Františka Halase (19. července, 15. září), úryvek zprávy *Kněz rozvratník* z Lidových novin z 5. srpna (4. srpen),³ úryvek z Baudelairova *Romantického umění* v rukopisném překladu Jana Vladislava (8. srpen), výrok Jana Hanče o Františku Halasovi (31. října). Novum v *Očitém svědkovi* spočívá v konfrontační povaze citátů z dobového tisku – ta bude ještě vystupňována v *Prometheových játrech*.

Prometheova játra

V zacházení s cizími texty představují *Prometheova játra* v mnoha ohledech rozvinutí předchozí praxe: to je případ tří mot z Leonida Andrejeva, Ladislava Klímy a Ivana Sergejeviča Šmeleva (srov. Říha, 2017, s. 15), dále vřazených úryvků z článků z *Mladé fronty* (23. červenec) a z Rudého práva (17. srpen) či nerozsáhlých citátů z *Taraktátů a diktátů* Ladislava Klímy a *Povídek malostranských* Jana Nerudy (10.–30. listopad).

K této skupině můžeme přiřadit i rozsáhlý úryvek z povídky Josefa Škvoreckého *Zákony džungle*. Ten stojí v čele předposledního záznamu deníkové části knihy ze 4. prosince. Jedná se o rozhovor vypravěče-protagonisty povídky s páterem Rogerem o zákazu dovozu léčiv na leukemii československým ministerstvem zdravotnictví a závěrečnou vypravěčskou reflexi (srov. Příbáň, 2024, s. 209–211). Záznam pokračuje Kolářovou úvahou, odrážející se od tématu Lidic, uvedeného v posledním odstavci úryvku ze Škvoreckého povídky, a transponující jej do roviny „Lidic duchovních“ a „zplynování ducha“ (Kolář, 2016, s. 152–153).

Způsob zapojení povídky se však v několika důležitých rysech liší: v záznamu se nijak neodkazuje k původnímu kontextu povídky ani se nezmiňuje motivace jejího zařazení. Ve strojopisu *Prometheových jater* (zabaveném v roce 1952 Státní bezpečností) dokonce není uvedeno Škvoreckého jméno co autora úryvku ani titul prózy. Na cizí autorství bylo lze usuzovat pouze ze stylové odlišnosti úryvku a/nebo povahy Kolářova navázání („A to není jen zde...“).⁴

² Autorství překladu není u Koláře uvedeno. Jedná se o převod J. Haukové, vydaný knižně v roce 1946 pod jménem její spolužačky Libuše Jurášové (srov. Špirit, 2000, s. 1029).

³ J. Kolář omylem uvádí 4. srpna, tedy dataci zprávy, nikoli příslušného vydání periodika.

⁴ V nově objeveném strojopisu *Prometheových jater*, který sloužil za podklad vydání v roce 1970 v Československém spisovatelů (srov. Říha, 2023) a skrze ně všech vydání pozdějších až do roku 2016, již Škvoreckého jméno figuruje, název prózy nadále chybí.

Tyto chybějící souvislosti můžeme doplnit podle Škvoreckého pozdější vzpomínky:

[Chalupecký mě pozval] *k sobě, byl tam tehdy Jiří Kolář, Jan Rychlík, a já se stal členem jejich kroužku. Zatímco vydávali sebrané spisy Pavla Kohouta (bylo mu tehdy asi pětadvacet), u Jiřího Koláře (než ho zavřeli) a u Chalupeckého četl nahlas své tehdy nevydatelné rukopisy Bohouš Hrabal – Legendu o Kainovi, Krásnou Poldi – a naslouchala jim tehdy asi sedmnáctiletá Věra Linhartová, Jan Rychlík, jenž měl v šupletí nevydatelnou knihu o jazzu, Jan Hanč, básník a sprintér, který četl z nevydaných Deníků, Zdeněk Urbánek, jenž psal nevydatelnou Ztracenou zemi. Vycházel Stanislav Neumann o sto deseti procentech radosti, všeli Kalandru, a konaly se antologie lidových básníků, kteří psali o Stalinovi. Já jsem četl povídky, dnes stejně ztracené jako nikdy nevrácené Nové canterburské: Zákony džungle, Divák v únorové noci.*

(Škvorecký, 1988, s. 22–23)

Stejně jako Vladislavův překlad Baudelaira v *Očitém svědkovi* tedy Škvoreckého próza reprezentuje specifický okruh každodennosti roku 1950: oběh „nevydatelných“ textů v úzkém okruhu přátel prostřednictvím strojopisů nebo čtení. Úryvek *Zákonů džungle* zaznamenaný v *Prometheových játrech* se na dlouho dobu stal jedinou zástupnou/metonymickou reprezentací Škvoreckého prózy. Tuto skutečnost zvrátil až nález raných rukopisů v devadesátých letech a jejich vydání v autorových spisech (srov. Škvorecký, 1994, s. 396).

Zbylé dva cizí texty v *Prometheových játrech* se Kolářově dosavadní praxi vymykají a vyžadují zvláštní pozornost. Tomu prvnímu se jí již opakovaně dostalo. Jedná se o povídku polské prozaičky a dramatičky Zofie Nałkowské *U trati*. Povídka pochází ze souboru *Medailony* (1946; č. 1950), obsahujícího prózy založené na svědectví, jež autorka vyslechla coby členka hlavní komise pro vyšetřování hitlerovských zločinů v Polsku (srov. Krejčí, 1953, s. 513). Český překlad J. Kolář převzal z antologie *Za mír světa. Výbor polských povídek. Antologie pol. novel 1938–1948*, kterou uspořádala a přeložila Helena Teigová. Výbor vydalo Družstvo Dílo, pro které J. Kolář pracoval jako redaktor. Proto v *Doslovu* ke *Skutečné události*, datované srpen–září 1950, uvedl, že povídku znal „déle než dva roky“ (Kolář, 2016, s. 33).

Povídka Z. Nałkowské je součástí vstupní kompozice *Prometheových jater* nazvané *Skutečná událost*. V té J. Kolář konfrontuje vlastní fantasmagorickou skladbu, zjevně zasazenou do soudobé reality, s válečným svědectvím Z. Nałkowské a celý proces analyzuje v připojeném doslovu. Prostřednictvím této konfrontace je nastoleno ústřední téma knihy: návaznost komunistické totality na totalitu nacistickou – jedna totalita se zrcadlí v druhé a je jí poměřována a prověřována (srov. Cieslar, 2002).

Na *Skutečnou událost* se po právu upírala pozornost značné části vykladačů (namátkou Karfík, 1994, s. 33; Debická, 1999; Richterová, 2018, s. 189), neboť v nastolené změti, kdy je anonymní svědectví, zaznamenané Z. Nałkowskou a přeložené H. Teigovou, J. Kolářem nejprve zkráceno a rozčleněno do veršů a posléze implantováno do autorova vlastního básnického textu, se k nesnesitelnosti zauzluje otázka původu hlasu, který ke čtenáři doléhá. Tato radikální manipulace s cizím textem stojí na počátku transformace Kolářova psaní v padesátých letech, ve které je v překladech, adaptacích a apropriacích opakovaně vyjednávána a zkusmo ustavována hranice mezi vlastním a cizím (nejpodnětněji Šrámek, 2008).

Dutí lidé

Ve stínu *Skutečné události*, jež na sebe strhla značnou část pozornosti vykladačů, zůstal poslední z cizích textů vřazených do *Prometheových jater*: překlad básnické skladby T. S. Eliota *Dutí lidé*. Jeho přítomnosti v deníkovém oddílu *Jásající hřbitov* byla zatím věnována mizivá pozornost, omezující se povětšinou na pouhou evidenci (např. Zelinský, 1997, s. 22; Černý, 2018, s. 130).⁵

Jeho zařazení do deníku z roku 1950 přitom neodvratně vyvolává řadu otázek: odkud překlad pochází a kdo je jeho autorem? (s ohledem na jeho neznalost angličtiny nelze předpokládat pouze J. Koláře), jaká byla motivace zařazení překladu? (v porovnání s Z. Nałkowskou i J. Škvoreckým chybí sepětí s aktuální situací).⁶

Vodítko v tomto případě poskytl společný překlad páté části Eliotovy *Pustiny* „Co pravil hrom“, otištěný v revue *Život* v roce 1947, pod nímž jsou co překladatelé podepsáni Jiří Kolář a Jiří Kotalík.⁷ A právě archivní pozůstalost obou uvedených, uchovávaná v Literárním archivu Památníku národního písemnictví a v Archivu Národní galerie, dovoluje nahlédnout souvislosti překladu *Dutých lidí*.⁸

Dochované dopisy J. Koláře a o šest mladšího J. Kotalíka⁹ počínají podzimem 1943 a dokládají společnou práci na překladech básní T. S. Eliota, Carla Sandburga či Vachela Lindsaye. Z korespondence vyplývá, že společnému překládání Eliotových básní se intenzivně věnovali od července až října 1944. Archivní materiály dovolují udělat si představu o rozsahu i povaze spolupráce na eliotovských překladech; jsou rovněž svědectvím o interní „soutěži“ mezi týmy Kotalík–Kolář a Chalupecký–Hauková v překládání Eliotovy *Pustiny*, jež vinou autoritativního vystupování Jindřicha Chalupeckého coby vůdčí postavy Skupiny 42 nebyla vedena zcela v duchu fair-play.¹⁰

Co do rozsahu, z dopisů vyplývá, že J. Kotalík s J. Kolářem pracovali na překladu Eliotových skladeb: *Pustina* (též jako *Pustá zem*), *Dutí lidé*, *Popeleční středa* (po určitou dobu označované *Škaredá středa*), *Chór ze Skály*, a na několika jednotlivých básních, jmenovány jsou *Preludia* a *Sweeney mezi slavíky*.¹¹ V dopise z 18. 7. 1944 J. Kolář nabádá J. Kotalíka k zařazení básně

⁵ Výjimkou byl Jan Vladislav: „U něho [Koláře] byla práce s cizími básnickými texty spjata s vlastní tvorbou tak těsně a organicky, že se stávala její nedílnou součástí. V knize *Prometheova játra* to manifestoval tím, že do její střední části, která má opět podobu deníku, zařadil bez váhání, bez vysvětlování a bez jakéhokoli dalšího zásahu překlad básně T. S. Eliota *Dutí lidé*“ (Vladislav, 2018, s. 182).

⁶ Lakonický výrok v zápisu z 9. července: „Snad se dám do nějaké práce, odkládám Eliota od jara.“ (Kolář, 2016, s. 120), není příliš nápomocný.

⁷ K dobovým souvislostem překladů Eliotovy *Pustiny* srov. Říhová, 2022.

⁸ Zvláště vydatný materiál obsahuje fond J. Kotalíka v Archivu Národní galerie. Vedle vzájemné korespondence – spolu s Kolářovými dopisy, dopisnicemi a pohledy jsou zde i průklepy Kotalíkových dopisů psaných na stroji – v něm jsou uloženy bohaté pracovní materiály k překladům C. Sandburga a V. Lindsaye.

⁹ J. Kotalík (1920–1996), výtvarný kritik a historik, překladatel z angličtiny, v letech 1942 až 1948 člen Skupiny 42 (základní informace Kudrna, 1980; Bednář – Plátková, 1980).

¹⁰ J. Kotalík si např. stěžuje, že J. Chalupecký zničehonic požaduje vrácení zřejmě jediného exempláře Eliotových básní, ze kterého obě skupiny vycházely (dopis z 14. 7. 1944; LA PNP, fond Jiří Kolář, korespondence přijatá – J. Kotalík).

¹¹ V nedatovaném dopisu J. Kolář píše: „Eliot již je hotov, až na – S. mezi slavíky – se kterým nemohu pohnout.“

Portrait of a lady (označuje ji jako *Portret lady X.*). V dopise z 3. 7. 1944 píše J. Kotalík, že posílá „jednu z těch krátkých krkolomně rýmovaných, kde v jednom verši deset dějů viděných, slyšených, čichaných a tušených“ (LA PNP, fond Jiří Kolář, korespondence přijatá). Podle Kotalíkovy charakteristiky by se mohlo jednat o jedno z čísel *Preludií*, stavicích do popředí čichové vjemy: „The winter evening settles down / With smell of steaks in passageways.“ či „The morning comes to consciousness / Of faint stale smell of beer“ (Eliot, 2015, s. 15).

Cíl, ke kterému společná práce směřuje, nebyl zpočátku formulován a patrně se proměňoval i s ohledem na souběžně vznikající překlad J. Chaluppeckého a J. Haukové. V jednom z návalů nadšení J. Kotalík formuluje maximalistický záměr: „Pustinu pošlu co nejdřív a, rád bych, i hodně dalších, Eliota proč ne skoro celého“ (s. d., LA PNP, fond Jiří Kolář, korespondence přijatá). Podle všeho byla ve hře antologie amerických básníků i samostatný svazek Eliotových básní. Posléze J. Kotalík i J. Kolář dospívají k zjištění, že T. S. Eliot se k Američanům nehodí. J. Kotalík píše: „Tím se nám teď ale ev. knížka rýsuje trochu jinak a víc a víc se ozřejmuje, že E[liot]. k pánům tohoto druhu vůbec nepatří: Je to Evropa, ve své hnilobě a i kráse, vůbec ne Nová pevnina“ (s. d.; LA PNP, fond Jiří Kolář, korespondence přijatá). A J. Kolář souhlasí: „Máš pravdu, El[iot]. a Američané, kočka a pes, ostatně mel jsem na mysli Eliota vzlášt [sic]“ (s. d.; ANG, fond Jiří Kotalík).

Důvodem, proč svazek T. S. Eliot nakonec nebyl realizován, byl pravděpodobně odsudek J. Chaluppeckého, o kterém se zmiňuje J. Kotalík v nedatovaném dopisu (patrně z října 1944):

Jindřich se, tuším, unáhlil.

Překlad je věrný textu (mnohdy až do podrobností slovních i syntaktických), krom toho jsi se svým přebásněním dohmatal vnitřního rytmu, dění i všech architektonických plánů této Božské komedie našeho truchlivého věku. Připouštím, že Škaredá středa a Dutí lidé zůstávají doposud jen názvukem. Pustá zem, věřím, zvoní však už jazykem Eliotovým, přeneseným jen do jiného materiálu, jenž si pochopitelně nadiktoval určitá privilegia a odchylky.

Jsem ochoten kdykoliv se dát přesvědčit o omylnosti svých tvrzení. Rozhodně však nelze – kategorické odsudky improvizovat mezi řečí, ad hoc a bez dokladů, jako to v přílišné horlivosti asi udělal Jindřich.

(LA PNP, fond Jiří Kolář, korespondence přijatá)

Po tomto incidentu napětí směrem k T. S. Eliotovi polevuje a oba překladatelé se soustředí na přípravu výboru ze Sandburgovy sbírky *Ocel a dým*, vydaný knižně v roce 1946.

V pozůstalosti J. Kotalíka se dochovala objemná dokumentace k překladům C. Sandburga a V. Lindsaye, zahrnující několik stádií překladu, k T. S. Eliotovi však nic. Na základě těchto materiálů a dochované korespondence si však dokážeme udělat představu o způsobu spolupráce. V dopise z 20. 7. 1944 J. Kotalík píše:

Posílám Pustinu nanečisto, s chybkami, dost volně, protože na první záprež a v kvalitě. Slova už jsem se pokoušel upravit do vět, jako ostatně ve „Skále“ (list I.a). Pošlu však ještě jeden filologicky co možná přesný překlad.

(LA PNP, fond Jiří Kolář, korespondence přijatá)

Dopis naznačuje (a dochované pracovní verze to potvrzují), že J. Kotalík pro J. Koláře vytvářel několik verzí překladu, nejprve hrubou, takřka doslovnou, již v dalších krocích postupně

zpřesňoval. Tyto prvotní verze na řadě míst ponechávaly variantní řešení. V této podobě překlad zasílal J. Kolářovi, jehož úkol v dopisu ze 7. 11. 1943¹² formuloval následovně:

Dovolil jsem si v nich napáchat několik změn, veden zřetelem k shodě (pokud je ovšem vůbec možná) s původním textem či jeho trošku nadsazeným dopověděním. Je teď Tvým úkolem usoudit, co a jak ob stojí jako poesie, v rytmu, v barvě slova atd.

(LA PNP, fond Jiří Kolář, korespondence přijatá)

J. Kolář své „přebásnění“ (jak je označuje J. Kotalík v citovaném dopisu) zasílá zpět J. Kotalíkovi a poté překlad dotvářejí při osobním setkání, srov. Kotalíkův dopis z 3. 7. 1944:

*Je třeba domluvit se na několika opravách v textu, jež jsem Ti poslal minulý týden. Vypisovat je bylo by zdlouhavé.
Budeš-li moci, stav se – pokud možno v dohledné době v Praze – vypiglujeme, co je potřeba u jednoho stolu.*

(LA PNP, fond Jiří Kolář, korespondence přijatá)

Překlad Eliotových *Dutých lidí* tedy vznikl co součást rozsáhlejšího eliotovského projektu, na kterém J. Kolář aj. Kotalík pracovali především v létě roku 1944. Otevírá se tím otázka po jeho místě v *Prometheových játrech*. Na tu poskytuje odpověď Kolářova dopisnice ze 4. 5. 1948:

*Milý Jiříku,
potřebuji poslední naše korektury Eliotových básní – Popeleční středa a Dutí lidé. Chtěl bych je zařadit do deníku a mám chuť se pustit do jejich definitivní úpravy. Prosím Tě, podívej se do svého proslulého archivu a pošli mně je co nejdříve.*

(ANG, fond Jiří Kotalík)

J. Kotalík žádosti patrně vyhověl, neboť v Kolářově pozůstalosti uložené v LA PNP se dochovala složka překladů Eliotových básní, obsahující *Chór ze Skály* a *Popeleční středu*.

Kolářova lakonická formulace situuje obnovený zájem o T. S. Eliota do kontextu autorových deníkových prací, jež počínají *Pařížským deníkem* z roku 1946. Přítomnost *Dutých lidí* v *Prometheových játrech* by sváděla k závěru, že oním „deníkem“ je míněna právě tato kniha. Avšak datace dopisnice i dochovaná podoba překladu *Popeleční středy* usvědčuje takový závěr z ukvapenosti. Z datace v záhlaví (14. leden 1949)¹³ můžeme usuzovat, že J. Kolář skladbu včlenil – byť pouze dočasně – již do knihy *Očitý svědek*, obsahující deníkové záznamy z roku 1949. Strojopis *Popeleční středy* je tu dokladem refinálního stadia geneze *Očitého svědka*, neboť v knižní podobě Eliotovu *Popeleční středu* nenalezneme.¹⁴

¹² V dopisu je zmínka o zásilce „4 preludií“: mohlo se jednat o čtyřdílnou báseň T. S. Eliota *Preludes*, nebo o Sandburgovu báseň *Four Preludes on Playthings of the Wind* ze sbírky *Ocel a dým*, kterou J. Kolář s J. Kotalíkem přeložili pod názvem *Čtyři preludia o hračkách větru*.

¹³ Dataci deníkového záznamu jsem v edici *Prometheových jater* zaměnil za dataci překladu (srov. Kolář, 2016, s. 514; vysvětlivka ke s. 120)

¹⁴ Tomu nasvědčuje i škrť ve strojopisu, značící vypuštění celé básně.

Závěr

Důraz na archivní zdroje vychází z aktuálních tendencí v oblasti výzkumu modernismu, označovaných jako historizující modernismus nebo archivní obrat (srov. především Feldman – Svendsen – Tønning, 2024; Callison – Feldman – Svendsen – Tønning 2024). Tento přístup vznikl v reakci na nově dostupné dokumenty a má za cíl zpochybnit nebo alespoň problematizovat tradiční interpretace prostřednictvím empirického přístupu k modernistickému psaní. Archivní výzkum v modernistických studiích prodělal revoluci v posledních dvaceti letech, podnícený inovativními a ambiciózními edičními projekty (např. chystání vydání Kolářových *Prometeových jater* v Kritické hybridní edici, rozvíjené v Ústavu pro českou literaturu AV ČR) a rostoucím zájmem o nové typy archivních zdrojů a dokumentů.

Archivní perspektiva v případě *Dutých lidí* tedy odemyká netušené rozměry: zařazení překladu do *Prometeových jater* slouží co doklad Kolářovy překladatelské práce a v tom odkazuje dopředu k pracovnímu deníku *Přestupný rok*. Záznam z 15. února 1950 se stává mnohem méně samozřejmým – vyjevuje se fundamentální asynchronie deníkového záznamu, deníkové tady a teď je propojeno s jinde a jindy, a to hned několikrát – s předcházející deníkovou knihou, ve které snad již překlad mohl figurovat, a s několika měsíci roku 1944, kdy J. Kolář s J. Kotalíkem na překladu pracovali. Deník – připomeňme v této souvislosti, že podtitul *Jásajícího hřbitova* původně zněl „Výbor z deníku“ a až v sloupcových korekturách byl zjednodušen na „deník“ – není vydán všanc každodennosti a její kalendářové chronologii – jak by si přáli někteří vykladači –, ale je komponovaným literárním tvarem.

LITERATURA

Prameny

- Korespondence přijatá – Jiří Kotalík. Literární archiv Památníku národního písemnictví Fond Jiří Kolář. ELIOT, Thomas Stearns. Chór ze „Skály“. Literární archiv Památníku národního písemnictví. Fond Jiří Kolář. Překlady.
ELIOT, Thomas Stearns. Popeleční středa. Literární archiv Památníku národního písemnictví. Fond Jiří Kolář. Překlady.
Fond Jiří Kotalík. Archiv Národní galerie.

Sekundární literatura

- BEDNÁŘ, Ivan – PLÁTKOVÁ, Zuzana. 1980. Soupis prací Jiřího Kotalíka. *Umění*, 1980, roč. 28, č. 5, s. 389–400. ISSN 0049-5123.
CALLISON, Jamie – FELDMAN, Matthew – SVENDSEN, Anna – TONNING, Erik (eds.). 2024. *The Bloomsbury Handbook of Modernist Archives*. London – New York: Bloomsbury Academics, 2024. ISBN 9-781350450554.
CIESLAR, Jiří. 2002. Kolářovy dávné otázky. In: *Hlas deníku*. Praha: Torst, 2002, s. 259–282. ISBN 80-7215-184-3.
ČERNÝ, Václav. 2018. Nástin básnické osobnosti Jiřího Koláře (Pokus o genetiku básníka abstraktního). In ŠRÁMEK, Petr (ed.). *Čtení o Jiřím Kolářovi. Portréty a syntézy*. Praha: IPSL, 2018, s. 121–147. ISBN 978-80-87899-83-0.
ČERVENKA, Miroslav. 1991. *Styl a význam (studie o básnících)*. Praha: Československý spisovatel, 1991. ISBN 80-202-0267-6.

- DEBICKÁ, Alena. 1999. Jiří Kolář: Prometheova játra (1950, 1990). Příspěvek k intertextovému navazování. In: *O výstavbě a stylu textu. Stylistické analýzy a interpretace*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 1999, s. 50–60. ISBN 80-7044-269-7.
- FELDMAN, Matthew – SVENDSEN, Anna – TONNING, Erik (eds.). 2024. *Historicizing Modernists. Approaches to 'Archivalism'*. London – New York: Bloomsbury Academics, 2024. ISBN 9-781350215047.
- GENETTE, Gérard. 1987. *Seuils*. Paris: Seuil, 1987. ISBN 2-02-009525-4.
- CHALEPUCKÝ, Jindřich. 1988. [Milý pane redaktore...]. *Proměny*, 1988, roč. 25, č. 3, s. 22–143.
- KOLÁŘ, Jiří. 2016. *Prometheova játra: Trilogie*. Eds. Jakub Říha, Petr Šrámek. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-656-4.
- KREJČÍ, Karel. 1953. *Dějiny polské literatury*. Praha: Československý spisovatel, 1953.
- KUDRNA, Miroslav. 1980. Šedesátiny Jiřího Kotalíka. *Umění*, 1980, roč. 28, č. 5, s. 385–389. ISSN 0049-5123.
- PŘIBÁŇ, Michal. 2024. *Errol. Škvoreckého život první, 1924–1969*. Brno: Host, 2024. ISBN 978-80-275-2194-4.
- RICHTEROVÁ, Sylvie. 2018. Jeden československý rok. In: ŠRÁMEK, Petr (ed.). *Čtení o Jiřím Kolářovi. Portréty a syntézy*. Praha: IPSL, 2018, s. 188–199. ISBN 978-80-87899-83-0.
- ŘÍHA, Jakub. 2017. *Jiří Kolář: Prométheova játra (1950)*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2017.
- ŘÍHA, Jakub. 2023. Nový textový pramen Prometheových jater. *Slovo & smysl*, 2023, č. 42, s. 73–82. ISSN 2336-6680.
- ŘÍHOVÁ, Zuzana. 2022. K Eliotově Pusté zemi (v české meziválečné literatuře). *Souvislosti*, 2022, roč. 33, č. 4, s. 15–20. ISSN 0862-6928.
- ŠKVORECKÝ, Josef. 1988. Před mnoha lety. *Proměny*, 1988, roč. 25, č. 1, s. 22–25.
- ŠKVORECKÝ, Josef. 1994. Autorova poznámka. In: *Příběhy o Líze a mladém Wertherovi a jiné povídky*. Spisy Josefa Škvoreckého, sv. 2. Ed. Vladimír Justl. Praha: Ivo Železný, 1994, s. 395–398. ISBN 80-237-0334-X.
- ŠPIRIT, Michael. 2000. Ediční poznámka. In: HAUKOVÁ, Jiřina. *Básně*. Ed. Michael Špirit. Praha: Torst, 2000, s. 941–1064. ISBN 80-7215-124-X.
- ŠRÁMEK, Petr. 2008. Abordáž aneb O zajímavém proslovení o zbraních a umění. In: KRÁL, Oldřich. *Mistr sun o válečném umění – KOLÁŘ, Jiří. Mistr sun o básnickém umění*. Praha: Dokořán, 2008, s. 210–220. ISBN 978-80-7363-141-3.
- VLADISLAV, Jan. 2018. Kolář neboli Poezie – panství života a smrti. In: Šrámek, Petr (ed.). *Čtení o Jiřím Kolářovi. Portréty a syntézy*. Praha: IPSL 2018, s. 169–187. ISBN 978-80-87899-83-0.
- ZELINSKÝ, Miroslav. 1997. Jak jsou udělána Prométheova játra. *Tvar*, 1997, roč. 8, č. 14, s. 22–23. ISSN 0862-657X.

Poznámka autora

Studie je výstupem projektu GA ČR GA22-04611S Jiří Kolář: Prometheova játra – kritická hybridní edice řešeného v ÚČL AV ČR.

Mgr. Jakub Říha, Ph.D.

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.

Na Florenci 1420/3

110 00 Praha 1

Česká republika

riha@ucl.cas.cz